

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΠΑΠΥΡΟΥ ΤΟΥ ΔΕΡΒΕΝΙΟΥ

Ο Πάπυρος του Δερβενιού βρέθηκε το 1962 στα υπολείμματα της ταφικής πυράς ενός τάφου στην περιοχή της αρχαίας Λητης, λίγα χιλιόμετρα ΒΑ της Θεσσαλονίκης. Ο τάφος ήταν ενός ηγετικού στελέχους της Μακεδονικής κοινωνίας της εποχής του Φιλίππου του Β'.

Η **μοναδική σημασία** του Παπύρου είναι πολύπλευρη και απολύτως πρώτου μεγέθους:

1) Είναι ο **αρχαιότερος** γνωστός Ελληνικός Πάπυρος, αναγόμενος στο πρωτο μισό του 4^{ου} π.Χ. αιώνα: αποτελεί έτσι το παλαιότερο σωζόμενο βιβλίο της δυτικής παράδοσης.

2) Το έργο το οποίο περιλαμβάνει ανήκει στη φιλοσοφική σκέψη του ευρύτερου **κύκλου του Αναξαγόρα**

, από το δεύτερο ήμισυ του 5^{ου}

π.Χ. αιώνα.

Πιθανώτατα συνδέεται με τον Αρχέλαο, δάσκαλο του Σωκράτη, και την σχολή της Λαμψάκου.

3) Πρόκειται για **φιλοσοφική ερμηνεία Ορφικώ ν τελετουργιών ν και δοξασιών ν**. Ο συγγραφέας πιστεύει ότι εκφράζει το αληθινό νόημα του Ορφικού συστήματος, που έτσι αναδεικνύεται ότι αποκαλύπτει την πραγματική τάξη του Κόσμου: για τη γένεση και ουσία των πραγμάτων, για τη φύση και σωτηρία της ανθρώπινης ψυχής. Έχουμε το πρώτο από παράδειγμα «

αλληγορικής

» ερμηνευτικής για την οικοδόμηση γέφυρας μεταξύ φιλοσοφίας και θρησκευτικότητας, μεταξύ διανοητικής σκέψης και συμβολισμού σε ιερούς λόγους και ιεροπραξίες. Το ότι το παράδειγμα αυτό προέρχεται από τη μεγάλη εποχή του

κλασσικού «Διαφωτισμού»

του Χρυσού Αθηναϊκού Αιώνα, και μαλιστα από την σχολή ενός σπουδαιου φιλοσοφου που ειχε κατηγορηθει για αθεια από αντιδραστικούς της εποχής, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον.

4) Η βασική ιδέα του συγγραφέα είναι να ερμηνεύσει τους Ορφικούς θεογονικούς **ιερούς λόγους**

σαν κοσμογονική και κοσμολογική θεωρία, σαν

επιστημονικό λόγο

για τη γένεση και σύσταση της κοσμικής τάξης. Οι θεότητες αντιπροσωπεύουν διαφορετικές παραμέτρους και στάδια του κοσμικού μετασχηματισμού που οδήγησε από την πρώτη αρχή στον Κόσμο όπως τον γνωρίζουμε.

5) Έχει σωθεί μέρος και το τέλος του πρώτου ρολού (= βιβλίου) από το έργο. Σε ένα δεύτερο ρολό θα γινόταν η ανάλυση των «Βακχικών», των χαρακτηριστικών **Ορφικών ν ιερολογιών για τον Διόνυσο**

και θα εξηγείτο η σχέση τους με τη μοίρα της ανθρώπινης ψυχής και με τις Ορφικές σχετικές εσχατολογικές δοξασίες και σωτηριολογικές τελετουργίες.

6) Η Ορφική θρησκευτικότητα πήρε την οριστικότερη μορφή της τον 6^ο π.Χ. αιώνα μαζί με τη γένεση και πρώτη ανάπτυξη του φιλοσοφικού στοχασμού. Ο Πάπυρος αποδεικνύει ότι ήδη στον 5^ο αιώνα

υπήρχε ένα

ποιητικό σώμα Ορφικής θεωρίας

που συνόδευε Ορφικές πρακτικές καθαρτικού και λυτρωτικού χαρακτήρα για την ανθρώπινη ψυχή.

7) Το ότι ένας **σημαντικός Μακεδόνας** των μέσων του 4^{ου} αιώνα π.Χ. είχε αυτήν τη στενή σχέση με ένα τέτοιο κείμενο έχει ειδική σημασία για τη διάδοση του Ορφισμού και της Διονυσιακής λατρείας αφενός, την παρουσία και επιρροή της φιλοσοφικής σκέψης προηγούμενης γενιάς αφετέρου, στη Μακεδονία.

Η γνωστοποίηση της εύρεσης του παπύρου προκάλεσε, όπως ήταν φυσικό, ευθύς εξαρχής το **τεράστιο ενδιαφέρον** των ειδικών αλλά και της ευρύτερης **διεθνούς επιστημονικής κοινότητας**. Δυστυχώς

όμως ο Πάπυρος παραμένει χωρίς σωστή επιστημονική και κριτική έκδοση για 45 χρόνια τώρα. **Το**

σκάνδαλο είναι τεράστιο

. Η ευθύνη βαρύνει αυτόν που ανέλαβε την επίσημη έκδοσή του, σε συνεργασία αρχικά με τον πρώτο αναλαβόντα, και εν συνεχεία αποκλειστικά. Λόγω της

επιστημονικής και εθνικής σημασίας

του ευρήματος, το σκάνδαλο προκάλεσε γενικότερη διαπόμπευση των γνωστών παθολογιών και παθογενέσεων του Ελληνικού ακαδημαϊκού συστήματος. Αξιοπιστία δε δεν κερδίζεται με τη συγκάλυψη των γεγονότων και των ευθυνών.

Με σκοπό τη ριζική λύση του προβλήματος αναλάβαμε ο **Dirk Obbink**, Διευθυντής και Γενικός Εκδότης του Προγράμματος για τους Παπύρους από την Οξύρυγχο του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, και ο

υποφαινόμενος

, Διευθυντής του Ινστιτούτου Φιλοσοφικών Ερευνών, τη συγκρότηση

συνολικού σχεδίου πλήρους μελέτης, έκδοσης και ανάδειξης του Παπύρου του Δερβενιού

. Το σχέδιο περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση υπερσύγχρονης τεχνολογίας αιχμής για τη βελτιστοποιημένη ψηφιακή απεικόνιση της γραφής του Παπύρου με την εφαρμογή της μεθόδου της

πολυφασματικής ανάλυσης

. Επίσης περιλαμβάνει τη διενέργεια εξειδικευμένου επιστημονικού

Συμποσίου

και ευρύτερου

Συνεδρίου

με θέμα τον Πάπυρο, καθώς και την οργάνωση μείζονος

έκθεσης

με θέμα τον Ορφισμό και τη Διονυσιακή Λατρεία στη Μακεδονία των Κλασικών Χρόνων.

Τέλος, αναλάβαμε να εκπονηθούν εκ μέρους κορυφαίων ειδικών εκθέσεις για την κατάσταση και σωστή συντήρηση του παπύρου στο μέλλον. Η κατάσταση του παπύρου παρουσιάζει

βαρεία προβλήματα

που φαίνεται να συνδέονται ουσιαστικά με τη μεταχείρισή του στο τέλος της δεκαετίας του '70 και στις αρχές της δεκαετίας του '80 με αφορμή μια μυστηριώδη δεύτερη φωτογράφιση του Παπύρου. Η υλοποίηση του σχεδίου άρχισε τον περασμένο Απρίλιο-Μάιο στο

Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλονίκης, με την πρώτη φάση της πολυφασματικής ανάλυσης που έκανε η περίφημη ομάδα των ειδικών από το Πανεπιστήμιο

Brigham

Young

των Η.Π.Α.,

Roger

MacFarlane

και

Gene

Ware

. Υπολογίζουμε να είμαστε έτοιμοι για την τελική έκδοση, περί το

τέλος του 2008

.

Το Σχέδιό μας υποβλήθηκε στο Υπουργείο Πολιτισμού τέλη Αυγούστου 2005. Τον επόμενο Νοέμβριο αιφνιδίως επανενεργοποιήθηκε η 45ετούς διάρκειας εργασία του υπευθύνου του σκανδάλου και στάλθηκε προς δημοσίευση σε Ιταλικό οίκο, πράγμα που έγινε τον περασμένο Σεπτέμβρη.

Η εργασία είναι δυστυχώς πρόχειρη, ισχνή και ανεπαρκής. Δεν μπορεί να προσφέρει αξιόπιστη βάση για έρευνα.

* * *

Τα ακόλουθα άρθρα μου αναφέρονται στα πραγματικά γεγονότα που συνιστούν το μείζον επιστημονικό και εθνικό σκάνδαλο του Παπύρου του Δερβενιού.

